

אצילות, הצטיינות, מחויבות ואשמה – ארבע פנות הבחירה תגובה לדברים העומדים על הפרק

Exceptionalism, Excellence, Responsibility, Culpability: Responding to the Current Challenges

(1) במדבר טו, לו-מא

(לו) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: (לח) דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל-כַּנְפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתַנּוּ עַל- צִיצֵת הַכֹּהֵן פְּתִיל תְּכֵלֶת: (לט) וְהָיָה לְכֶם לְצִיצֵת וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת-כָּל-מִצְוֹת ה' וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא-תִתְּאוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אַתֶּם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם: (מ) לִמְעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת-כָּל-מִצְוֹתַי וְהֵייתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: (מא) אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לְכֶם לֵאלֹהִים אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

This vital section teaches us about our exceptional relationship with God, about the excellence He expects of us and of our responsibility towards that command – and our heightened culpability should we fail to live up to it.

(2) ברכות יב:ב

פרשת ציצית מפני מה קבעוה? אמר רבי יהודה בר חביבא מפני שיש בה ששה דברים:

1. מצות ציצית	2. יציאת מצרים	3. עול מצות	4. ודעת מינים	5. הרהור עבירה	6. והרהור עבודה זרה

(3) בראשית יח, יח-יט

(יח) וַאֲבָרְהָם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָדוֹל וְעַצוֹם וְנִבְרָכוּ-בּוֹ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: (יט) כִּי יִדְעֹתַי לְמַעַן אֲשֶׁר יַצִּיחַ אֶת-כַּנְפֵינוּ וְאֶת-בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דַרְךְ ה' לְעִשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-דִּבֶּר עֲלָיו:

(4) בראשית ה, א

זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם בְּיוֹם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדַמּוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ:

(5) ספרא קדושים פרשה ב

ואהבת לרעך כמוך, רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם, זה כלל גדול מזה.

You shall love your neighbor as yourself – R. Akiva said – “this is a great rule of the Torah”.

Ben Azzai said: “This is the book of the generations of Mankind” “this rule is greater than the other.”

(6) ראב"ד שם

ואהבת לרעך כמוך ר' עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה דעלך סני לחברך לא תעביד. כלל גדול הוא לרובי המצות. בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אותו זה כלל גדול מזה פירוש שאלו מן הפסוק הראשון לא שמענו אלא כמוך הרי שנתבזה הוא או נתקלל הוא ונגזל ונחבל יתבזה חברו עמו ויתקלל עמו ויחבל עמו לכך נאמר בדמות אלהים עשה אותו. את מי אתה מבזה ואת מי אתה מקלל דמות דיוקנו של מקום זה הכלל גדול מן הראשון.

(7) קהלת רבה (וילנא) פרשה ז

ראה את מעשה האלהים בי מי יוכל לתקן את אשר עותו, בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך

The Midrash highlights mankind's responsibility towards the welfare of the world “no one else will come to fix it”

(8) ישעיהו מב, ו

אֲנִי ה' קָרָאתִיךָ בְּצַדִּיק וְאַחֲזַק בְּיָדְךָ וְאַצְרִיךָ וְאֶתְּנֶנְךָ לְבְרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם:

(9) ישעיהו מט, ו

וַיֹּאמֶר נִקְלָ מְהִינְתְּךָ לִי עֶבֶד לְהַקִּים אֶת-שְׁבֻטִי יַעֲקֹב וּנְצוּרֵי יִשְׂרָאֵל לְהָשִׁיב וּנְתַתִּיךָ לְאוֹר גּוֹיִם לְהִיּוֹת יְשׁוּעָתִי עַד-קֵצֵה הָאָרֶץ:

(10) ישעיהו ס, א-ג

(א) קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרְךָ וּכְבוֹד ה' עִלְיֶיךָ זָרַח:

(ב) כִּי-הִנֵּה הוֹשִׁיב יְכַסֶּה-אֶרֶץ וְעַרְפָּל לְאֻמִּים וְעַלְיֶיךָ יִזְרַח ה' וּכְבוֹדוֹ עִלְיֶיךָ יִרְאֶה:

(ג) וְהִלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמַלְכִים לְנֹגַהּ זָרַחְךָ:

11 ישעיהו סא, ה-ו

וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צְאֲנֹכְךָ וּבְנֵי נֶזֶר אֶכְרִיכֶם וְכָרְמִיכֶם:
וְאַתֶּם פְּהַנֵּי ה' תִּקְרְאוּ מִשְׁרָתִי אֱלֹהֵינוּ יֹאמֶר לָכֵן חִיל גּוֹיִם הֵאֱלָלוּ וּבִכְבוֹדֶם תִּתְיַמְרוּ:

Our role as teachers to the world appears throughout utopian visions in Tanakh.

12 ספורנו שמות י"ט:ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים – ובזה תהיו סגולה מכולם, כי תהיו ממלכת כהנים להבין ולהורות לכל המין האנושי, לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד, כמו שיהיה ענין ישראל לעתיד לבוא, כאמרו ואתם כהני ה' תקראו, וכאמרו כי מציון תצא תורה

13 מיכה ד, א-ה

(א) וְהָיְהוּ בְאַחֲרֵית הַיָּמִים יְהִיֶה הַר בֵּית־ה' נְכוּן בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂאָה הוּא מִגְבְּעוֹת וְנִהְרָוּ עָלָיו עַמִּים: (ב) וְהָלְכוּ גּוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לָכֵן וְנַעֲלָה אֶל־הַר־ה' וְאֶל־בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִוָּרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֵתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדְבַר־ה' מִירוּשָׁלַם: (ג) וְשִׁפְטֹת בֵּין עַמִּים רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עֲצָמִים עַד־דְּחֹק וְכַתְּבוּ חֲרָבֵתֵיהֶם לְאֹתִים וְחֲנִיתֵתֵיהֶם לְמִזְמוֹרוֹת לְאִישׁ־שָׂאוֹ גּוֹי אֶל־גּוֹי חָרָב וְלֹא־יִלְמְדוּן עוֹד מִלְחָמָה: (ד) וְיִשְׁבּוּ אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ וְאֵין מִחְרִיד כִּי־פִי ה' עֲבָאוֹת דְּבַר: (ה) כִּי כָל־הָעַמִּים יִלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו וְאֲנַחְנוּ נִלְכֶה בְּשֵׁם־ה' אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד:

14 זכריה ח, כג

כֹּה־אָמַר ה' עֲבָאוֹת בְּיָמַיִם הַהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אַנְשִׁים מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וְהִחֲזִיקוּ בְכַנְף אִישׁ יְהוּדִי לְאֹמֶר נִלְכֶה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם:

Thus saith the Lord of hosts: In those days it shall come to pass, that ten men shall take hold, out of all the languages of the nations, shall even take hold of the kanaf of him that is a Jew, saying: We will go with you, for we have heard that God is with you.'

15 עמוס ג, ב

רַק אֶתְכֶם יָדַעְתִּי מִכָּל מִשְׁפְּחוֹת הָאָדָמָה עַל־כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם אֶת כָּל־עֲוֹנוֹתֵיכֶם:

You only have I known of all the families of the earth; Therefore I will visit upon you all your iniquities.

16 יבמות קכא:ב

וסביביו נשערה מאד מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו כחוט השערה ר' חנינא אמר מהכא אל נערץ בסוד קדושים רבה ונורא על כל סביביו

17 דברים ט, ד-ו

(ד) אֶל־תֹּאמַר בְּלָבַבְךָ בְּהַדְרֹף ה' אֱלֹהֶיךָ אֲתָסוּ מִלְּפָנֶיךָ לְאֹמֶר בְּעִדְקָתִי הִבִּיאֵנִי ה' לְרִשְׁת־אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְרִשְׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיךָ: (ה) לֹא בְעִדְקָתְךָ וּבִישָׁר לְבַבְךָ אֲתָה בֹא לְרִשְׁת־אֶת־אֲרָצָם כִּי בְרִשְׁעָתוֹ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישָׁם מִפְּנֵיךָ וְלִמְעַן הַקַּיִם אֶת־הַדְּבָר אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב: (ו) וַיִּדְעַתְּ כִּי לֹא בְעִדְקָתְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ כִּי עִם־קִשְׁיָה עָרַף אֶתָּה:

18 יבמות ע"א

שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים

19 רמב"ם הלכות איסורי ביאה י"ט:ז

(ז) כָּל מִשְׁפְּחוֹת בְּחֻזְקַת כְּשֵׁרוֹת וּמִתֵּר לְשֵׂא מִהֵן לְכַתְּחֵלָה. וְאִם עַל פִּי כֵן אִם רֵאִית שְׁתֵּי מִשְׁפְּחוֹת שֶׁמִּתְגַּרְוֹת זו בְּזוֹ תְּמִיד אוֹ רֵאִית מִשְׁפָּחָה שֶׁהִיא בְּעֵלְת מִצָּה וּמְרִיבָה תְּמִיד. אוֹ רֵאִית אִישׁ שֶׁהוּא מְרַבֵּה מְרִיבָה עִם הַכָּל וְעִזּוֹ פְּנִים בְּיֹתֵר. חוֹשֵׁשׁ לְהוֹרֵא וְרֵאִית לְהִתְרַחֵק מִהֵן שְׂאֵלוֹ סִימְנֵי פְּסוּלוֹת הֵם. וְכֵן הַפּוֹסֵל אֶת אֲחֵרִים תְּמִיד. כְּגוֹן שְׁנוֹתָן שֶׁמֵּץ בְּמִשְׁפְּחוֹת אוֹ בִּיחִידִים וְאֹמֵר עֲלֵיהֶן שֶׁהֵן מִמְזִירִים. חוֹשֵׁשׁ לוֹ שֶׁמָּא מִמָּזָר הוּא. וְאִם אָמַר לְהוֹן שֶׁהֵם עֲבָדִים חוֹשֵׁשׁ לוֹ שֶׁמָּא עָבָד הוּא. שְׂכַל הַפּוֹסֵל בְּמוֹמוֹ פּוֹסֵל. וְכֵן כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בוֹ עֲזוֹת פְּנִים אוֹ אֶכְרִיּוֹת וְשׁוֹנָא אֶת הַבְּרִיּוֹת וְאֵינוֹ גּוֹמֵל לָהֶם חֶסֶד חוֹשֵׁשׁ לוֹ בְּיֹתֵר שֶׁמָּא גְּבֻעוֹנֵי הוּא. שְׂסִימְנֵי יִשְׂרָאֵל הָאֵמָה הַקְּדוּשָׁה בְּשִׁנּוּן רַחֲמָנִים וְגוֹמְלֵי חֶסֶדִים. וּבְגֻבְעוֹנִים הוּא אוֹמֵר וְהַגְּבֻעִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה לְפִי שֶׁהֵעִזּוּ פְּנֵיהֶם וְלֹא נִתְפָּיְסוּ וְלֹא רַחְמוּ עַל בְּנֵי שְׂאוֹל וְלֹא גָּמְלוּ לְיִשְׂרָאֵל חֶסֶד לְמַחַל לְבִנְי מִלְּכָם וְהֵם עָשׂוּ עִמָּהֶם חֶסֶד וְהִחֲיוּם בְּתַחֲלָה:

20 גיטין סא:א

ת"ר מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל מפני דרכי שלום